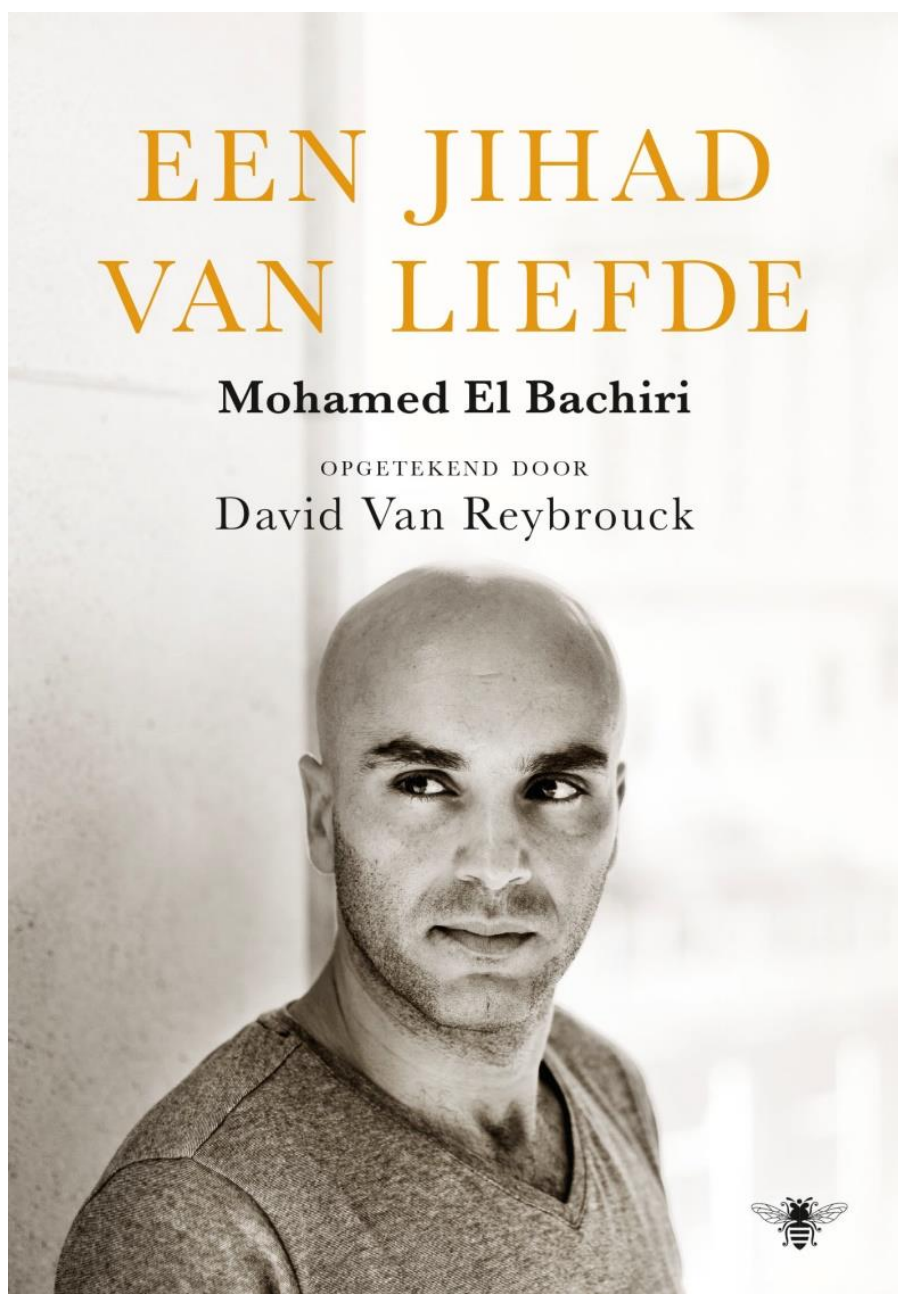

Activiteit: samen-leven in diversiteit

Oefening 1

Inzicht krijgen in 'samen-leven'

Hoe doen we dat eigenlijk?

Deze oefening sluit aan bij het algemene pleidooi van de schrijver om naar de kern van de medemens te kijken vanuit medemenselijkheid (ongeacht waar je vandaan komt, wat je sekse is, wat je geloof is etc.) in plaats van alleen te kijken naar elkaars culturele achtergronden en religies.

Zie of lees bijvoorbeeld

Mededogen (pagina 23-24)

Zelfvertrouwen (pagina 35-36)

Samenleven (43-45)

Doel

Kritisch leren kijken naar rollen en engagement in de groep-samenleving

Tijdsduur: 20 minuten

De trainer stelt voor dat de deelnemers zelf 'principes voor veilige samenwerking' opstellen. Hij doet dit door drie stappen te nemen:

Stap 1: Maken van acrostichon (soort gedicht (hoeft niet te rijmen) waarvan de eerste letter van iedere zin samen een woord/zin maken.

Stap 2: *Debriefing* waarbij docent in gaat op de rollen die naar voren kwamen. Hierin ook verder doorkijken naar hoe rollen nu verdeeld zijn in de samenleving, thuis, op school.

Wat zijn de conclusies en wat vindt je daarvan? Hoe zou je het willen veranderen?

Beschrijving van de oefening

Stap 1: 15 min

Veilig

Het woord 'Veilig' staat op het bord; elke deelnemer vermeldt wat het woord oproept, waarna de instructie wordt gegeven:

"Wat zou je nodig hebben om je veilig te voelen tijdens deze trainingsdag? "

De deelnemers gaan in groepjes van zeven bijeen zitten rond tafels. Ze delen met elkaar hoe ze zich wel veilig kunnen voelen in een groep en waarom dit wel of niet nu het geval is. Aan de hand daarvan maken ze een acrostichon;

De trainer grijpt niet in en geeft ook geen instructie wie welke rol op zich neemt.

Een **acrostichon** (ook: *naamdicht* of *lettervers*) is een gedicht waarvan bepaalde, meestal de eerste, letters van iedere regel of strofe, achter elkaar gelezen zelf ook een woord of zin vormen. Betreft het niet de eerste, maar de middelste letters, spreekt men ook wel van een *mesostichon*. Het woord *acrostichon* is een samenvoeging van de Griekse woorden *akros* (uittakend) en *stichos* (rij, vers).

Stap 2: 5 min

Debriefing door docent

Tijdens de debriefing zullen de volgende vragen worden gesteld:

1. Hoe ging het?
2. Was het gemakkelijk om een overeenkomst te bereiken? (Ja / nee, hoe bent u met de meningsverschillen omgegaan?)
3. Hoe hebben jullie als groep besloten?
4. Was er een leider, bleven sommigen achter?

Opmerking: deze activiteit is verrijkend om te begrijpen hoe een groep werkt: de manier waarop rollen ontstaan en beslissingen worden genomen. Dit kan dienen als een voorproefje en input voor een debat over hoe stellingen die te maken hebben met 'samen-leven en verandering' (en hoe je met elkaar omgaat als er gekozen moet worden).

Je kan ook nog doorvragen hoe de samenwerking en het samenleven thuis is, in ons land is, of op school. Wie beslist er eigenlijk? Welke patronen zie je terug als je kijkt naar man-vrouw, culturele verschillen, opleiding etc. Wat zegt dit over 'samenleven'?

Materiaal

Vellen papier of wit karton, markeerstiften

Opstelling klas

Klas in groepjes opdelen (zeven deelnemers)

Oefening 2

Diversiteit; Diverse identiteit

Over identiteit, identiteitsconstructie en hun belang in sociale interacties

De schrijver van *Een Jihad van Liefde* schrijft veel over medemenselijkheid. Hij hecht er grote waarde aan dat iedereen zich zelf kan zijn, eigen kan zijn in de samenleving, zijn/haar identiteit tot volle wasdom kan laten komen. Hij heeft het er moeilijk mee dat mensen in hokjes worden gedrukt en dat je al voordat je iemand hebt ontmoet een stapel vooroordelen op je schouders hebt.

Lees bijvoorbeeld 78 – 84 waar hij schrijft over 'menselijkheid', 'eerlijkheid' en 'de politiek'.

Doel	Toon het belang aan van identiteitsbepaling, de manier waarop iedereen zichzelf definieert en waar men (jongeren in dit geval) dit aan ontleent.
Tijdsduur: 45 minuten	Toon het belang van identiteit en hoe we onszelf definiëren. Stap 1 : (kort) maken van een woordweb van het woord 'identiteit' Stap 2: in kaart brengen van wat jou 'eigen maakt' aan je zelf Stap 3: wat bepaalt wat je 'eigen vindt aan een ander'?
Informatie voor docent	<i>Vraag de klas kort wat zij onder 'identiteit' verstaan en maak kort in een paar minuten een woordweb.</i> <i>Geef aan de klas aan dat we aan de slag gaan met wat je eigen identiteit is, wat de identiteit van de ander is en hoe veilig of onveilig dit kan zijn of worden.</i> <i>Letterlijke vertaling van identiteit = eigenheid.</i> Persoonlijke identiteit is een vraag naar wat je zelfbeeld is. Dat bestaat uit allerlei aspecten: sociaal, cultureel, nationale identiteit, Europese identiteit, online identiteit, numerieke identiteit (afhankelijk van waar je op de dag bent manifesteer je je anders), etc. Onderstaande vragen hebben betrekking op de diverse domeinen die je identiteit bepalen zoals sociale, religieuze, culturele achtergrond en nationaliteit. Het is (na afloop van de oefening) belangrijk om te benadrukken dat dit verschillende groepen weergeeft waartoe je behoort, maar ook waarmee je je identificeert en waarmee anderen jou identificeren.

Deze categorieën omvatten - maar zijn niet beperkt tot - religie, etniciteit, geslacht, seksuele geaardheid, leeftijd, sociale klasse, sociaaleconomische status, geografische oorsprong.

Voor meer achtergrond informatie over 'identiteit' verwijzen we naar het artikel van YARIM, het artikel 'De Nederlander bestaat wel/niet' of bekijk het filmpje van Studium Generale Utrecht met de lezing van neerlandicus prof. dr. Herman Pleij (emeritus hoogleraar, UvA) .

<https://www.sg.uu.nl/videos/heel-hollands>

Oefening

We gaan in deze oefening het begrip 'identiteit' wat concreter maken door de leerlingen stap voor stap mee te nemen

Beschrijving van de oefening

Deze oefening biedt hulpmiddelen om jongeren inzicht te geven in hoe mensen (en zichzelf) hun eigen identiteit bepalen en hoe anderen jouw identiteit bepalen.

Oefening 1: 4 vragen over identiteit (zie handout)

1. Als ik mezelf moest beschrijven in vier woorden:.....
2. Een belangrijke ervaring in mijn leven, waardoor ik me echt onderdeel van een groep voelde:.....
3. Een element waardoor ik écht een (bijv. kunstenaar of Belg of boeddhist of houthakker of verzorger of held), en dat maakt me trots!

Leg uit waarom specifiek dit aspect van jou, jou zo maakt/definieert en waarom je er zo trots op bent!

4. Een element dat mij vormt als wat soms moeilijk is om mee te leven of gênant is: leg uit

→ Laat de deelnemers eerst het formulier invullen, zonder meer details te geven die hen kunnen helpen.

Proces

- De deelnemers worden willekeurig ingedeeld in groepjes van 3.
- Iedereen beantwoordt individueel zijn vragenlijst.
- Vraag de deelnemers om hun antwoorden op de eerste vraag in de kleine groep te delen.
- Elk team kiest een secretaresse die de antwoorden opgeeft aan de docent op los vel . Timing: 5 minuten

- Dan gaan we naar de tweede vraag; terwijl de groepen de volgende vragen bespreken, verzamelt de docent de antwoorden en schrijft ze op het bord (transcribeer woorden/groep en definieer groep). Schrijf de woorden op bord op een wijze dat mensen niet kunnen worden geïdentificeerd, alleen de antwoorden worden vermeld.
- Zodra de antwoorden op alle vragen zijn verzameld en opgeschreven, wordt er nagedacht over het feit dat iedereen zich gemakkelijker in veel facetten kan definiëren.

Debriefing

- a) Was het gemakkelijk of niet om deze vragenlijst te beantwoorden?
- b) Was je verrast of heb je iets over jezelf of anderen geleerd?
- c) Hoe vond je het om jezelf in vier categorieën te "labelen"? Eenvoudig, gecompliceerd? Heb je hier weerstand gevoeld?
- d) Hoe kunnen we helpen een omgeving te creëren waarin iedereen wordt aangemoedigd om trots te zijn op wie ze zijn?
- e) Hoe kunnen we elkaar helpen om zowel verschillen als overeenkomsten te respecteren?

De facilitator animeert de debriefing en voltooit de informatie op basis van de voorgestelde middelen.

Extra uitwisseling en reflectie met de docenten (ter beoordeling van docenten of je dit ook met je klas kan bespreken)

- Zou deze oefening volgens u interessant kunnen zijn om te animeren met de jongeren die u begeleidt? Ja, nee, waarom?
- Via welke mechanismen definiëren groepen bij u op school een plaats in het sociale systeem en proberen ze zichzelf te differentiëren en waarderen?
- Welke middelen gebruiken ze om te overleven in hun verschil of gelijkenis?
- Welke strategieën stellen een individu in staat om een positief zelfbeeld te behouden ondanks de verzoeken en oordelen van anderen?
- Merk je identiteitsspanning op bij deze jongeren? ja, nee, hoe spreekt hij zichzelf uit?

Materiaal

Pennen of potloden, document "Vier vragen", vellen papier

Achtergrondmateriaal voor de docent: Artikel YARIM project

Sociale identiteit / culturele identiteit: aanvaard alle diversiteit

Artikel van het project YARIM, een project waar IDEA deel uit maakt met zes partners uit Europese landen. We ontwikkelen trainingsmateriaal voor jongerenwerkers om zich preventief op te stellen tegen diverse stadia waardoor jongeren terecht komen in destructieve en gewelddadige radicalisering. Dit gaat o.a. ook over polarisatie en identiteit.

Identiteit is bij uitstek een complex concept, gekenmerkt door verschillende aspecten waarmee rekening moet worden gehouden wanneer men de kwestie van de identiteit van een persoon of een groep in overweging neemt.

Traditioneel wordt de sociale dimensie van onze identiteit verzekerd door het gevoel te behoren tot min of meer brede sociale groepen, waarin onze genealogie ons objectief heeft vastgelegd. Groepen van verbondenheid zijn cultureel en historisch variabel: clans, kasten, sociale klassen, naties, regio's, steden, buurten, dorpen, religieuze gemeenschappen, etnische gemeenschappen... Het gevoel ergens bij te horen is over het algemeen multidimensionaal: sociale groep, religieuze groep, gendergroep, etnische groep, professionele groep...

De identiteit van elke persoon kan bestaan uit een groot aantal elementen, zoals:

- Een nationaliteit, soms twee,
- Een etnische of linguïstische groep,
- Een religieuze traditie
- Een (uitgebreid) gezin,
- Een beroep, een bedrijf
- Een instelling,
- Een sociale achtergrond
- Een provincie, een dorp, een buurt,
- Een unie, een feest,
- Een vereniging, een gemeenschap van mensen met dezelfde meningen, dezelfde passies, dezelfde seksuele voorkeuren, enz.

Daarnaast bepaalt tijd (levensfase en verandering van de tijd om je heen) en ruimte (hoe en waar je je door de dag je leven beweegt in de ruimte) ook hoe je identiteit constant blijft of verschuift.

Naarmate jouw beleving van je complete identiteit, je zelfbeeld, coherent kan zijn en derden het niet kunnen aanvallen, krijg je een positief zelfbeeld en kun je je eigenheid in volle wasdom laten ontwikkelen. Echter als je identiteit niet compleet naar buiten kan komen, dan wel doordat aspecten nog in ontwikkeling zijn, dan wel door angst voor 'de ander' dan groeien er ontwrichtingen bij de persoon en zo in zijn omgeving en de samenleving.

Al deze aspecten van identiteit hebben duidelijk niet hetzelfde belang, althans niet tegelijkertijd. Maar geen ervan is volkomen onbeduidend. Dit zijn de samenstellende elementen van de persoonlijkheid.

Let op dat ondanks dat een identiteit bestaat uit meerdere (van de bovenstaande) aspecten, het toch één identiteit is en dat de persoon door middel van deze identiteit de wereld ervaart. De identiteit van een persoon bestaat niet uit botsende autonome delen.

Identiteit wordt niet voor eens en voor altijd gegeven, het wordt gebouwd en getransformeerd door het leven heen: identiteit is dynamisch.

Wat bepaalt dat een persoon tot een bepaalde groep behoort, is in wezen de invloed van anderen. Leren begint al heel vroeg, vanaf de vroege kindertijd met familieopvattingen, gebruiken, gewoonten, moedertaal, angsten, ambities, vooroordelen, ... Maar ook spot en afwijzingen die we meemaken in het leven vanwege een of ander verschil. Het zijn ook deze wonden die, in elke fase van het leven, de houding van mensen tegenover hun onderlinge banden en de hiërarchie tussen hen bepalen.

In het algemeen heeft men vaak de neiging om zichzelf te herkennen in iemands meest aangevallen aspect van identiteit. Degenen die dat aspect (kleur, religie, taal, klasse, ...) delen, voelen solidariteit, ze verzamelen zich, mobiliseren, vallen degenen aan de andere kant aan...

Maar als iemand zijn identiteit ziet als bestaande uit meerdere aspecten en connecties, is er niet langer alleen "wij" en "zij". Er zijn nu van "onze" kant mensen met wie we uiteindelijk heel weinig gemeen hebben en er zijn "aan hun kant", mensen waar we ons heel dichtbij kunnen voelen.

Achtergrondmateriaal voor de docent: Artikel Nederlandse identiteit

De Nederlander bestaat wel/niet

Toen koningin Maxima verkondigde dat de Nederlandse identiteit niet bestond kreeg ze veel kritiek. Waarom reageerde men zo fel en heeft ze nou gelijk of niet?

In de afgelopen en komende weken onderzoekt stagiaire Saskia Huijgen aan de hand van voorbeelden wat nationalisme inhoudt. Heeft het een belangrijke functie of is het iets waar we vanaf moeten voor een betere wereld? Deze keer: de relatie tussen nationalisme en een nationale identiteit.

De Nederlander is zuinig, tolerant, nuchter en trots op historische figuren zoals Anne Frank en Johan Cruijff. De Nederlander eet graag boterhammen met kaas en drinkt melk. De Nederlander hecht belang aan Sinterklaas en hult zich in het oranje voor Koningsdag of een voetbalwedstrijd van 'onze jongens'. De meeste van ons zullen wel iets herkennen in deze voor de hand liggende stereotypen. Is er sprake van een Nederlandse identiteit? Kan nationalisme bestaan zonder het idee van een nationale identiteit?

'Een Jihad van Liefde' is in Amersfoort mede mogelijk gemaakt door TOV Academie MBO Amersfoort, de gemeente Amersfoort, Erasmus Plus Jeugd/YARIM project. Leerlingen van Koppel't hebben filmpjes gemaakt ter ondersteuning van debatten in de klas en het einddebat. Het project is door de werkgroep diversiteit van MBO Amersfoort opgepakt.

Koningin Máxima zorgde met haar uitspraak 'de Nederlander bestaat niet' tijdens een toespraak in 2007 voor veel ophef. Hoe kon ze dat nou zeggen, want er zijn toch veel dingen typisch Hollands? We halen eigenlijk twee dingen door elkaar, zoals historisch letterkundige Herman Pleij stelt: "dé Nederlander bestaat misschien niet, maar een collectieve identiteit bestaat wel degelijk en die kun je ook wetenschappelijk onderzoeken."

WAT IS IDENTITEIT?

Om uitspraken te doen over het wel of niet bestaan van de Nederlandse identiteit is een introductie van het begrip 'identiteit' op z'n plaats. Identiteit is een samenstelsel van karaktereigenschappen, overtuigingen, eigenaardigheden en gedrag, in relatie tot onszelf én anderen. Filosoof Rob Wijnberg (met behulp van de filosoof Kant) zegt hierover in zijn boek 'Nietzsche & Kant lezen de krant': "De menselijke identiteit bestaat uit de beweegredenen die een mens heeft. Simpel gezegd, de redenen waarom ik doe wat ik doe en laat wat ik laat, zijn bij elkaar opgeteld *wie ik ben*." Kant geeft een morele dimensie aan het begrip identiteit, omdat hij er van uit gaat dat een mens beweegredenen voor zijn of haar handelen heeft en dat de persoon in kwestie deze als "goed" ziet. Als je deze morele definitie toepast op een collectieve identiteit als de Nederlandse, wordt het al snel normatief en ontstaat een duidelijk kader waar je binnen of buiten valt. Zijn stereotypen dan normatief voor de Nederlandse identiteit?

STEREOTYPISCH NEDERLANDS

Het stereotyperen van een nationale identiteit is volgens historicus Joep Leerssen (UvA) het reduceren van landen tot wat hen herkenbaar maakt. Britten hebben slechte tanden, Belgen zijn dom, Duitsers houden van *ordnung* en Fransen...ja die zijn typisch Frans. Als je een volk wil typeren, kijk je al snel naar eigenaardigheden. Dit zijn trekjes die je meer in de ene dan de andere natie vindt en zijn dus typerend voor een volk. Deze stereotypische beeldvorming over volkeren en hun nationale eigenaardigheden zijn vanaf 1700 een steeds grotere rol gaan spelen in het ontluikende nationalisme. Hiermee onderscheid je je van anderen en creëer je eenheid binnen een groep. Natuurlijk geeft deze beeldvorming een incompleet plaatje. Maar stereotypen zijn niet onwaar, slechts incompleet. **Leerssen: "Het reduceren van landen tot hun typicaliteit is een vorm van intellectuele luiheid die ons toestaat om veel dingen uit ons blikveld weg te filteren die óók tot de werkelijkheid behoren."**

In tegenstelling tot Koningin Maxima, lijkt Joep Leerssen te zeggen dat er weldegelijk iets 'typisch Nederland' is. Maar waar Maxima op doelde is dat een Nederlandse identiteit niet normatief moet

zijn en dat er geen morele Nederlandse waarheid is. De toespraak hield ze ook in het kader van integratie in Nederland. Haar boodschap was dat niemand zich hoeft aan te passen aan een stereotiep beeld van de Nederlander, met alle morele implicaties die daar bij horen. Tijdens haar toespraak vertelde ze over een Turks Nederlands meisje dat na het slagen van haar eindexamen een tas ophing aan een mast met een Nederlandse én een Turkse vlag. Het hangen van je tas aan een vlag is een perfect voorbeeld van een Nederlands gebruik dat je nergens anders ter wereld zult vinden en dit voorbeeld laat zien dat je als immigrant dit soort gebruiken ook je eigen kunt maken. Maar als je je tas niet ophangt aan een mast met een vlag na je slagen, betekent dat niet meteen dat je geen Nederlander bent.

Het idee van een nationale identiteit met stereotypen kan worden gebruikt en misbruikt. Het is belangrijk voor een groepsgevoel, maar daardoor ook een middel is om mensen in- en uit te sluiten.

Schrijfster Chimamanda Ngozi Adichie zegt hierover: ***"The single story creates stereotype and the problem with stereotype is not that they are untrue but that they are incomplete, they make one story become the only story"***. Adichie beschrijft hier het gevaar van een identiteit aan de hand van stereotypen, daarmee wordt die identiteit besloten en non-fluide. Iemand die daar niet aan voldoet is daarmee geen Nederlander: veel intoleranter kan je het eigenlijk niet maken.

1. Als ik mezelf moest beschrijven in vier woorden:

.....

.....

.....

.....

2. Een belangrijke ervaring in mijn leven, waardoor ik me echt onderdeel van een groep voelde:

.....

.....

.....

3. Een element waardoor ik écht een(bijv. kunstenaar of Belg of boeddhist of houthakker of verzorger of held etc.), en dat maakt me trots!

Leg uit waarom specifiek dit aspect van jou, jou zo maakt/definieert en waarom je er zo trots op bent!

.....

.....

.....

4. Een element dat mij vormt alswat soms moeilijk is om mee te leven of gênant: Leg uit

.....

.....

.....